

Svedjebruket

Text: Elon Sandberg

Under perioden från slutet av 1500-talet till mitten av 1600-talet invandrade Svedjefinnarna från Savolax i Östra Finland. De medförde svedjebruket, vilket innebar att man avverkade skogen på ett lämpligt område. Brände den fällda skogen och sådde i askan.

Tät och kraftig skog med god jordmån och där marken lutade åt söder och öster, var goda betingelser för en lyckad svedja. Vid fällningen skulle skogen ligga jämt fördelad över de områden som skulle brännas. Lövskog fälldes på högsommaren, klenare barrskog fälldes före midsommar. Dessa avverkningar fick torka till nästa sommar. Grövre barrskog fälldes på hösten och fick torka i två år.

Vid mitten eller slutet av juni när vindriktningen var den rätta brändes de avverkade områden. När askan svalnat något, men ännu var varm sådde man svedjeråg och rovor. Med en skära skördades rågen följande år.

Det är en kort beskrivning om svedjebruket som svar på en fråga efter föregående tidning. Denna artikel bygger på boken "Svedjefinnar - om 1600-talets invandring i Gävleborgs län" av Kjell Lööv.

Från samma källa kan vi hämta följande information beträffande den savolaxiska svedjebrukskolonisationen.

Det är viktigt att se den savolaxiska svedjebrukskolonisationen i Sverige och Norge som en del av och fortsättning på en större kolonisationsrörelse, som dessförinnan berört mycket stora delar av Finland och som utgått från Savolax i olika riktningar.

Men hur kan den savolaxiska svedjebrukskolonisationen förklaras? Den viktigaste förklaringen torde sökas i det förhållandet, att man i Savolax under 1500-talet tycks ha upplevt en brytningstid i ekonomiskt hänseende. En äldre "primitivare" samhällsorganisation baserad på svedjebruk fick vika för en ny "modernare" jordbrukskultur baserad på åkerbruk. Den gamla svedjebruksorganisationen hade varit baserad på skmansdelar och yxor, vilket inneburit att delaktighet i avkastningen av svedjorna baserats på arbetsinsats och inte på markägande. När nu vid denna tid även utmarkerna, där svedjebruket bedrivits, delades mellan de skattlagda bönderna, förlorade de icke skattlagda "yxmännen" sin självständighet och tidigare självskrivna rättigheter. Det savolaxiska jordbrukssamhället genomgick sålunda en omvandlingsprocess, som innebar ett accentuerande av skillnaden mellan besuttna och obesuttna. Då befolkningen vid denna tid ökade kraftigt, tvangs en stor del av de obesuttna att utvandra.

[Hillebygden, Nr. 1, 2007]